

Mr. sc. Marko Verović

OSVRT NA NEKE NOVOSTI KOD ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU KOD POVREDE ZNAKOVA RAZLIKOVANJA U HRVATSKOM PRAVU

UDK: 347. 77(497.5)

Primljeno: 1. III. 2010.

Pregledni znanstveni rad

Izmjenama Zakona o industrijskom dizajnu i Zakona o žigu izvršenim u skladu s odredbama Direktive 2004/48/EZ o provedbi prava intelektualnog vlasništva izvršene su značajne izmjene u obeštećenju nositelja zaštićenih znakova razlikovanja. Unatoč izmjenama koje su implementirane u hrvatsko zakonodavstvo ostaju određena pitanja koja bi se mogla pojaviti u primjeni zakona. Među istima posebno valja istaknuti kumulaciju tužbenih zahtjeva te pitanje subjektivne i objektivne odgovornosti počinitelja povrede.

Ključne riječi: *zaštićeni znakovi razlikovanja, odgovornost za štetu, pravo na tužbu, naknada štete, objektivna i subjektivna odgovornost.*

I. UVOD

Suvremeno razdoblje obilježeno je svekolikim porastom značenja intelektualnog vlasništva u cijelom svijetu. I dok je još nedavno ovo područje prava smatrano marginalnim dijelom prava, a predmeti njegove zaštite nisu predstavljali značajniju komponentu trgovačkog kapitala, aktualna situacija i u legislativi i u praktičnim odrednicama potvrđuje ga kao neizostavni atribut takvog prava.¹ Za pravo intelektualnog vlasništva možemo kazati da je grana prava koja regulira pravne odnose, pretežno imovinske, glede najšireg spektra intelektualnih dobara, među ostalim i autorskih djela,² a termin intelektualno vlasništvo, obično se koristi za označavanje autorskopravne zaštite od različitih formi industrijskog vlasništva.³ Iz navedenih definicija može se izvući zaključak da je kod određivanja pojmovna intelektualno vlasništvo i pravo intelektualnog vlasništva, naglasak na sastavnicama koje ih čine, a to su **autorsko vlasništvo (pravo) i industrijsko**

¹ Tako ČIZMIĆ, J., - ZLATOVIĆ, D., *Komentar Zakona o žigu*, Zagreb 2002., str. 1. Usp. i VEDRINA, D. *Priznanje prava na model i uzorak kao sredstva zaštite modnih kreacija i tekstilnih desena*, «Tekstil» 46, 1997., br. 1, str. 26.

² Usporedi s CERVIĆ, D., *Osnovne premise o pravu industrijskog vlasništva*, Uvodno predavanje u zborniku «Pravo industrijskog vlasništva», Beograd, 1988., str. 1.

³ Tako i CORNISH, W.R. *The international Relations of Intellectual Property*, «Cambridge Law Journal», 52 (1) March 1993, str. 46.

vlasništvo (pravo), što ujedno čini podjelu prava intelektualnog vlasništva na autorsko pravo i pravo industrijskog vlasništva. Industrijsko vlasništvo svrstava se u kategoriju intelektualnog vlasništva i obilježava skup pravnih normi kojima se uređuju tri glavne skupine pojava i odnosa u društvu:

1. rezultati izumiteljskog rada: patenti, tehničke inovacije i know-how (skup praktičnih znanja i iskustava koji se mogu primijeniti u industriji i obrtu)
2. znakovi razlikovanja koji obuhvaćaju:
 - a) industrijski dizajn – slike i crteže ili oblike tijela koja služe kao predlošci za proizvodnju,
 - b) robne i uslužne žigove – znakove po kojima se jedna roba ili usluga razlikuje od ostalih roba ili usluga iste ili slične vrste,
 - c) oznake podrijetla proizvoda kojima se štite zemljopisni nazivi proizvoda,⁴
3. zaštita od nepoštenog tržišnog natjecanja.⁵

II. POJAM I GOSPODARSKI ZNAČAJ ZNAKOVA RAZLIKOVANJA

Iznesena podjela prava industrijskog vlasništva među znakove razlikovanja ubraja **industrijski dizajn, žig i oznake zemljopisnog podrijetla i oznake izvornosti**. To su oblici industrijskog vlasništva koji su zaštićeni zasebnim zakonima, koji čine splet zakona kojima se štiti industrijsko vlasništvo u Republici Hrvatskoj (dalje: RH). U znakove razlikovanja možemo ubrojiti i **tvrtku** ako se koristi kao robni znak. Znakovi razlikovanja su svaka oznaka proizvoda neovisno o tome jesu li zaštićeni ili nisu u smislu zaštite prava industrijskog vlasništva. Svi znaci koji služe za obilježavanje i razlikovanje robe moraju biti različiti od već postojećih znakova za obilježavanje i moraju po svojim vanjskim obilježjima, biti novi u gospodarskom prometu.⁶ Zakonske definicije različito određuju pojmove znakova razlikovanja⁷, unatoč tomu isti imaju određene zajedničke karakteristike.

⁴ Treba napomenuti da kod oznake podrijetla proizvoda kreativnost i maštovitost autora nemaju značaj, jer je oznaka uvjetovana njegovim zemljopisnim podrijetlom, te iz tih razloga povrede ove vrste industrijskog vlasništva nisu predmet ovog rada.

⁵ U tom smislu VEDRINA, D., - HORVATIĆ, K., - SMILJANIĆ, D., - LAPAINE, B., *Pravna zaštita dizajnerskog stvaralaštva*, Prostor (5) 1997., str. 175.

⁶ Tako ČIZMIĆ, J., *Ogledi iz prava industrijskog vlasništva – knjiga druga*, Mostar 1999., str. 203.

⁷ *Zakon o industrijskom dizajnu* (Narodne novine, 173/03, 54/05, 76/07, **dalje: ZID**) u čl. 2 – industrijski dizajn znači vanjski izgled proizvoda u cijelosti ili dijelova proizvoda koji proizlaze iz njegovih obilježja, osobito crta, kontura (obrisa) boja, oblika, teksture i/ili materijala samog proizvoda i/ili njegove ornamentacije

Zakon o žigu (Narodne novine, 173/03, 54/05, 76/07, **dalje: ZŽ**) u čl. 2 – kao žig može se zaštititi svaki znak koji se može grafički prikazati, osobito riječi, uključujući osobna imena, crteže, slova, brojke, oblike proizvoda ili njihova pakiranja, trodimenzijske oblike, boje kao i kombinacije svih naprijed navedenih znakova, pod uvjetom da su prikladni za razlikovanje proizvoda ili usluga jednog poduzetnika od proizvoda ili usluga drugog poduzetnika.

Prva, karakteristika znakova razlikovanja je da svi znaci koji služe za razlikovanje robe moraju biti različiti od već postojećih znakova obilježavanja i moraju po svojim vanjskim obilježjima, biti novi u gospodarskom prometu, i razlikovati se od ostalih znakova⁸ – uvjet distinktivnosti, odnosno novosti. Druga zajednička karakteristika ovih znakova je da su namijenjeni gospodarskom prometu, dok je treća zajednička karakteristika ovih znakova da predstavljaju rezultate stvaralačkog rada svojih autora. Da bi uživali pravnu zaštitu, znaci razlikovanja moraju sadržavati izvorna estetska rješenja, a ne preuzeta rješenja već poznata u svijetu industrijskog dizajna, robnih i uslužnih žigova.⁹

U suvremenom gospodarskom prometu znakovi razlikovanja ne predstavljaju samo vanjski izgled nekog proizvoda, već iza određenog znaka razlikovanja bilo da se radi o industrijskom dizajnu ili žigu, prosječni kupac očekuje i određene druge **kvalitetne karakteristike** koje garantira određeni znak razlikovanja. Tako danas proizvod zaštićen nekim od znakova razlikovanja za prosječnog kupca predstavlja sigurnost da taj proizvod udovoljava zahtjevima pouzdanosti, otpornosti na trošenje, kvalitetu materijala od kojeg su izrađeni, lakoće u manipulaciji, te u konačnici i stvaranju pozitivnog odnosa povjerenja između proizvoda i potrošača. Od ranih osamdesetih godina prošlog stoljeća krivotvorine i piratstvo, čemu su najčešće izloženi zaštićeni znakovi razlikovanja,¹⁰ postali su daleko raširen fenomen s globalnim utjecajem. Ovaj fenomen se širi s ekonomskim i političkim razvitkom koji se zbio krajem proteklog stoljeća, a karakterizira ga stalan rast međunarodne trgovine, internacionalizacija ekonomije, ekspanzija sredstava komunikacije te kolaps političkih sustava u središnjoj i istočnoj Europi i bivšem Sovjetskom Savezu,¹¹ gdje su se razvila nova, iznimno potentna tržišta za proizvodnju i konzumiranje krivotvorenih i piratskih roba.

Najnovije tendencije na međunarodnim tržištima ukazuju kako dosadašnja zaštita industrijskog vlasništva putem nacionalnih i međunarodnih ugovora nisu dovoljne za kvalitativno suprotstavljanje sve većem broju krivotvorina na svjetskim tržištima. Tako danas po procjenama Europske komisije u posljednjih deset godina zbog krivotvorenja tržišnih marki, na tržištu Europske unije izgubljeno je oko 300 000 radnih mjesta, uz industrijski gubitak u iznosu od oko 300 milijardi eura.

⁸ Detaljnije o tome RAČKI MARINKOVIĆ, A., *Apsolutni i relativni razlozi za odbijanje registracije žiga: usporedba nekih aspekata europskog i hrvatskog prava te prakse OHIM-a i DZIV-a*, Zbornik radova «Hrvatsko pravo intelektualnog vlasništva u svijetlu pristupa Europskoj uniji», Narodne novine, Zagreb, 2006., str. 3 –5, kao i KRNETA, S., *Pojam «novosti» u pravu uzoraka i modela*, Separat iz «Godišnjaka Pravnog fakulteta» Univerziteta u Sarajevu godina XIX –1971., str. 34. –43.

⁹ Vidi više ZLATOVIĆ, D., *Novine u pravnoj zaštiti industrijskog dizajna*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, 2005., br. 9, str. 44. Tako TRITTON, G., *Intellectual Property in Europe*, Sweet-Maxwell, London, 2002, str. 394, i VERONA, A., *Pravo industrijskog vlasništva*, Informator, Zagreb, 1978., str. 144.

¹⁰ Radi boljeg razumijevanja načina povreda zaštićenih znakova razlikovanja ističemo presude VTS RH, Pž-92/04, od 3.V.2005., te US RH, Us-395/03, od 3. XI. 2004., iz kojih je vidljivo koje sve radnje mogu predstavljati povredu zaštićenih znakova razlikovanja.

¹¹ U tom smislu ČIZMIĆ, J., - ZLATOVIĆ, D., op. cit. u bilj. 1, str. 387., Tako i JOSIPOVIĆ, I., - MATANOVAC, R., *Zaštita prava intelektualnog vlasništva u hrvatskom kaznenom i prekršajnom pravu i prilagodba europskom pravu*, Zbornik radova «Hrvatsko pravo intelektualnog vlasništva u svijetlu pristupa Europskoj uniji, Narodne novine, Zagreb, 2006., str. 180. –182.

U cilju sprječavanja ovakvih gubitaka pojedine države članice EU samostalno, uz zakonsku zaštitu poduzimaju i druge mjere koje bi onemogućile i spriječile daljnje gubitke, pa je tako npr. Njemačka ustrojila zasebno tijelo za borbu protiv krivotvorenja proizvoda i robnih marki, jer po njihovoj procjeni u posljednjih deset godina vanjskotrgovinska razmjena krivotvorenih proizvoda njemačkih kompanija ostvarila je prihod od oko 30 milijardi dolara, što je značilo gubitak od oko 70 000 radnih mjesta u Njemačkoj. Uz aktivnosti koje poduzimaju pojedine države, u najnovije vrijeme uočene su aktivnosti pojedinih poznatih kompanija da same organiziraju vlastite timove stručnjaka kojima je cilj praćenje i sprječavanje krivotvorenja njihovih zaštićenih proizvoda. Tako je poznata kompanija «Henkel» okupila tim od oko 30 stručnjaka, sa zadaćom da prate, upravljaju i kontroliraju vlasnička prava koja su vezana za 750 robnih marki kompanije «Henkel».¹² Štete u gospodarstvu EU, te nedovoljna usklađenost ostvarivanja i provedbe prava intelektualnog vlasništva na zajedničkom tržištu bili su osnovni razlog donošenja **Direktive 2004/48/EZ o provedbi prava intelektualnog vlasništva** (dalje: Direktiva 2004/48/EZ).¹³ Kao osnovni cilj donošenja Direktive 2004/48/EZ istaknuta je potreba usklađivanja zakonskih sustava država članica kako bi se osigurala visoka, odgovarajuća i homogena zaštita prava intelektualnog vlasništva na unutarnjem tržištu.

Na osnovi gore iznesenog vidljivo je da krivotvorenje i piratstvo zaštićenih znakova razlikovanja uzrokuju gubitke nacionalnom gospodarstvu, ali da najveće gubitke ipak trpe nositelji zaštićenih znakova razlikovanja. Iz tih razloga danas svi suvremeni pravni sustavi nositelju zaštićenog znaka razlikovanja omogućuju pravnu zaštitu njegovih prava, poglavito u vidu građanskopravne zaštite, predviđene nacionalnim propisima i raznim međunarodnim aktima koji predviđaju obvezatnost predviđanja ovakvog tipa zaštite.¹⁴ Najnovijim izmjenama hrvatskog zakonodavstva koje su posljedica procesa usklađivanja sa europskim zakonodavstvom, na području građanskopravne zaštite znakova razlikovanja došlo je do **ujednačavanja građanskopravne zaštite sukladno odredbama Direktive 2004/48/EZ**, tako se kod povreda zaštićenih znakova razlikovanja predviđaju mogućnost postavljanja više tužbenih zahtjeva protiv povreditelja zaštićenog znaka, pa je tako nositeljima industrijskog dizajna i žiga, ostavljena mogućnost podnošenja tužbenih zahtjeva:

- zahtjeva za utvrđivanjem i zahtjeva za prestankom povrede, (v. ZID, čl. 54. i ZŽ, čl. 76)
- zahtjeva za oduzimanjem i uništenjem predmeta, (v. ZID, čl. 55. i ZŽ, čl. 77)

¹² Podaci o šteti i gubicima zbog krivotvorenih robnih marki na području EU izneseni su u dnevnom tisku «Jutarnji list», članak «Gubici lani zbog krivotvorenja u EU najmanje 300 milijardi eura» od 12.07.2006.

¹³ *Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 20 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights*

Tako se u tom smislu posebno ističu *Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva* (dalje: TRIPS), *Pariška Konvencija za zaštitu industrijskog vlasništva* i dr.

- zahtjev za naknadom štete, za uobičajenom naknadom i za koristima stečenim bez osnove (v. ZID, čl. 56a, i ZŽ, čl. 78)
- zahtjev za objavom presude (v. ZID, čl. 56b, i ZŽ čl. 79)
- zahtjev za dostavom podataka v. ZID, čl. 56c i ZŽ 79a)¹⁵

Ovakvo široko postavljen krug tužbenih zahtjeva koji stoje na raspolaganju nositelju povrijeđenog znaka razlikovanja posljedica je posebnosti prava koja proizlaze iz zaštićenih znakova razlikovanja, ali i posebnosti načina na koji ta prava mogu biti povrijeđena. Među svim tužbenim zahtjevima koje može postaviti nositelj zaštićenog znaka razlikovanja, poseban značaj za nositelja zaštićenog znaka predstavlja tužbeni zahtjev za naknadu štete, za uobičajenu naknadu i za povratom stečenog bez osnove. Za razliku od ostalih tužbenih zahtjeva koji se mogu smatrati i djelomično preventivnim u borbi protiv krivotvorenja zaštićenih znakova razlikovanja, ovaj tužbeni zahtjev je za nositelja najzanimljiviji jer je njegov cilj da se nositelju nadoknadi sve ono što je izgubio zbog zlouporabe njegova prava.

III. O ŠTETI OPĆENITO

Šteta se definira kao štetnom radnjom prouzročena povreda nečijeg **subjektivnog prava** ili interesa, a Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05, dalje: ZOO) je u čl. 1046 definira kao umanjenje nečije imovine (obična šteta), sprječavanje njezinog povećanja (izmakla korist) i povrede prava osobnosti (neimovinska šteta). Temeljem ove zakonske odredbe šteta se u našem pravu dijeli na imovinsku i neimovinsku. **Imovinska šteta** održava se na imovini oštećenog i javlja se kao obična šteta, koja se sastoji u umanjenju nečije imovine, te izmakla korist koja se sastoji u sprječavanju povećanja imovine oštećenog. To je, dakle, ona korist koju bi oštećenik ostvario po redovitom tijeku stvari, da nije bilo štetne radnje. **Neimovinska šteta** odražava se u povredi subjektivnih neimovinskih prava i interesa.¹⁶

Da bi došlo do postanka obveznopravnog odnosa odgovornosti za štetu potrebno je da se u pravilu ispune sljedeće pretpostavke:

¹⁵ Usporedbe radi potrebno je zbog zajedničke prošlosti sagledati rješenja koja zbog povrede znakova razlikovanja nude pozitivni propisi država s kojima smo do 1990. g. imali zajedničko pravno naslijeđe. Tako je **Zakonom o industrijskom vlasništvu u Bosni i Hercegovini** (Službeni glasnik BiH dalje: **ZIV BiH**) u čl. 136, st. 1, predviđena mogućnost podnošenja tužbenih zahtjeva za prestanak povrede i daljnju povredu prava, uklanjanje stanja nastalog povredom naročito odstranjivanjem sredstava i predmeta povrede, uništavanje sredstava i predmeta povrede, objavu presude te zahtjev za naknadu štete. Iz navedenog je vidljivo da postoje određene razlike koje su posljedica činjenice da nam susjedna Bosna i Hercegovina još uvijek nije u potpunosti uskladila svoje zakonodavstvo sa odredbama Direktive 2004/48/EZ. Vrlo slična rješenja nude i pravni propisi Srbije i Crne gore. Vidjeti više **Zakon o žigovima SCG** (Službeni list SCG br. 61/04 i 7/05 dalje: **ZŽ SiCG**)

¹⁶ U tom smislu GORENC, V, i dr. *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Revizija, računovodstvo i financije, Zagreb 2005., str. 1616. Tako i CRNIĆ, I., *Neimovinska šteta*, Organizator, Zagreb 2006.

1. Subjekti obveznog odnosa odgovornosti za štetu. Subjekt koji je odgovoran za štetu zove se štetnik, subjekt koji zahtijeva odštetu zove se oštećenik.
2. Štetna radnja štetnika. Štetnik mora počinuti štetnu radnju.
3. Šteta. Ona mora nastati na strani oštećenika.
4. Uzročna veza (kauzalni neksus). To znači da izvršena štetna radnja mora kao uzrok proizvesti određenu štetu kao posljedicu .
5. Protupravnost štetne radnje. Protupravnost, pak ima svoje objektivne elemente (štetna je radnja protivna nekom pravnom pravilu) i svoje subjektivne elemente (štetna je radnja počinjena krivnjom štetnika).

Iznesene pretpostavke podudaraju se s onima koji se zahtijevaju za subjektivnu odgovornost koja su tradicionalna i već desetljećima dominira u pravima europskih država.¹⁷

Važno je napomenuti da se danas redovito u svakodnevnom životu uobičajilo govoriti o naknadi štete i pritom se u pravilu misli i na odgovornost za štetu i načine njezina popravljjanja. Naime, načini popravljjanja imovinske štete osim isplatom, tj. naknadom štete u novcu, mogu biti uspostava prijašnjeg stanja i popravak oštećene stvari.¹⁸ Iz ovako postavljenih odredbi o šteti nameće se pitanje je li je naš zakonodavac prilikom posljednjih izmjena postupio ispravno kada je kod tužbenih zahtjeva za naknadu štete zbog povrede znakova razlikovanja (industrijski dizajn i žig) uputio na odredbe ZOO, ne uvažavajući posebnosti nastanka štete kod povrede prava nositelja zaštićenih znakova razlikovanja.

IV. ŠTETA ZBOG POVREDE ZNAKOVA RAZLIKOVANJA

Nositelj zaštićenog znaka razlikovanja danom registracije stječu isključivo pravo iskorištavanja svog predmeta zaštite, što predstavlja njegovo subjektivno imovinsko pravo.¹⁹

Ovo subjektivno imovinsko pravo se odnosi na:

- isključivo pravo korištenja u proizvodnji zaštićenog znaka razlikovanja,
- isključivo pravo stavljanja u promet predmeta izrađenih prema zaštićenom znaku razlikovanja,
- pravu raspolaganja,
- pravu na naknadu kad druga osoba putem licencije koristi njegov znak razlikovanja,

¹⁷ Vidi više kod KLARIĆ. P., - VEDRIŠ, M., *Građansko pravo*, Narodne Novine, Zagreb, 2006., str. 584.

¹⁸ Tako i CRNIĆ, I., *Popravljjanje imovinske štete*, zbornik radova «Novi Zakon o obveznim odnosima – najznačajnije izmjene – novi instituti», Inženjerski biro, Zagreb, 2005., str. 50.

¹⁹ Usporedi s ČIZMIĆ, J., - ZLATOVIĆ, D., op. cit. u bilj. 1, str 2., u tom smislu i MANIGODIĆ, M., *Industrijski dizajn: zaštita modela u zemlji i u inostranstvu*, Pronalazaštvo, Beograd, 1988.

- pravo uvoza i izvoza kao i skladištenje proizvoda zaštićenih znakovima razlikovanja.

Kako pravo na znakove razlikovanja predstavlja subjektivno imovinsko pravo njihova nositelja tako se povredom tog prava njegovom nositelju može nanijeti šteta, kao i u svim slučajevima kršenja bilo kojeg subjektivnog imovinskog prava. Za razliku od ostalih subjektivnih imovinskih prava, pravo na znakove razlikovanja predstavlja posebnu vrstu subjektivnih prava jer štiti proizvode ljudskog duha koji se koriste u gospodarstvu.²⁰ Iz tih razloga potrebno je sagledati sve aspekte nastanka štete uzrokovane povredom ove vrste subjektivnog prava.

4.1. Pretpostavke za nastanak štete

Da bi nositelj prava znakova razlikovanja mogao podnijeti tužbeni zahtjev za naknadom štete, odnosno da bi neka radnja štetnika predstavljala povredu prava znakova razlikovanja potrebno je **kumulativno ispunjenje sljedećih pretpostavki**:

- a) radnja koju poduzima štetnik mora se odnositi na znak razlikovanja,
- b) radnja se mora poklapati sa sadržajem jednog od zakonom predviđenih isključivih prava nositelja zaštićenog znaka razlikovanja, odnosno takva radnja se očituje u tome što tuženik neko od isključivih prava nositelja koristi bez njegovog odobrenja,²¹
- c) povreda mora biti učinjena u tijeku trajanja zaštite,
- d) radnja mora biti protupravna.²²

Uz gore navedene pretpostavke koje su osnova za podizanje bilo kojeg tužbenog zahtjeva zbog povrede znakova razlikovanja, za postavljanje zahtjeva za naknadu štete potrebno je i postojanje štete na strani nositelja zaštićenih znakova razlikovanja, odnosno umanjenja imovine oštećenika.

Prema tome svaka radnja koju bi glede korištenja zaštićenih znakova razlikovanja neovlašteno poduzeo štetnik, predstavlja povredu prava i redovito stvara pravni osnov za naknadu štete. Kod znakova razlikovanja najčešće povrede odnose se na **oponašanje**²³ i **krivotvorenje**, pri čemu je važno napomenuti da se smatra kako oponašanje postoji ako je ispunjen kriterij tzv. misaone reakcije javnosti, odnosno da postoji vjerojatnost dovođenja javnosti u zabludu glede znaka kojim se vrši oponašanje i zaštićenog žiga. Uz oponašanje, vrlo značajan broj povreda znakova razlikovanja čini i krivotvorenje, odnosno piratstvo, posebno u posljednje vrijeme postoje neslužbene procjene da je krivotvorenje zaštićenih

²⁰ Tako ČIZMIĆ, J., op. cit. u bilj. 6, str. 117.

²¹ To bi bile radnje neovlaštene izrade, ponude, stavljanja u promet, uvoza, izvoza ili korištenja proizvoda u kojima je sadržan znak razlikovanja, čl. 17 ZID i čl.7, ZZ.

²² Usp. MARKOVIĆ, S., *Pravo intelektualne svojine*, Službeni glasnik, Beograd, 2000., str. 249.

²³ Vidj više ČIZMIĆ J., *Ogledi iz prava industrijskog vlasništva – knjiga prva*, Split, 1998. str. 476., isto tako ČIZMIĆ, J., *Tužba zbog povrede žiga*, Poslovne informacije br. 4/2000., str. 103.

znakova razlikovanja postalo jedan od najznačajnijih prihoda organiziranog kriminala. Zbog specifičnosti načina na koji nastaje šteta nositeljima zaštićenih znakova razlikovanja potrebno je utvrditi koje vrste štete nositelj trpi zbog povrede zaštićenog prava.

4.2. Vrste štete kod povrede znakova razlikovanja

Kako se povrede znakova razlikovanja najčešće vrše radnjama oponašanja i krivotvorenja zaštićenih znakova to utječe i na vrste štete nastalih tima radnjama. ZOO u čl. 1046, kao što je ranije navedeno razlikuje **imovinsku štetu**, koju dijeli na **običnu štetu** i **izgublenu dobit** te **neimovinsku štetu**. Ako su radnje oponašanja i krivotvorenja najčešći načini izvršenja povrede znakova razlikovanja, u praksi je gotovo nemoguće da nastane obična ili stvarna šteta na znakovima razlikovanja kako je određuje ZOO. Zato se materijalna šteta zbog povrede znakova razlikovanja uglavnom očituje u izgubljenju dobiti nositelja zaštićenog znaka razlikovanja.²⁴

ZOO u prava osobnosti²⁵ ne ubraja prava iz industrijskog vlasništva, a zbog čega pojedini autori²⁶ smatraju kako povrede prava razlikovanja ne daju pravni osnov za naknadu neimovinske štete. Unatoč zakonskim nedostacima većina autora²⁷ smatra da nema zapreke da oštećenik uz zahtjev za naknadu imovinske štete postavi i zahtjev za naknadu neimovinske štete u slučajevima povrede zaštićenih znakova razlikovanja.²⁸ U prilog navedenom stavu treba navesti i činjenicu da znakovi razlikovanja danas ne predstavljaju samo vanjski izgled, već isti podrazumijevaju širu ideju, te osim samog oblika i izgleda znakovima razlikovanja obilježen proizvod mora ispunjavati i dodatne kriterije funkcionalnosti, tehničke kakvoće, atraktivnosti i ekonomičnosti. Mnogi primjeri (Coca Cola, Cartier, Gucci i sl.) upućuju na to da je estetski izgled proizvoda od neizostavne važnosti za tržišni uspjeh tog proizvoda. Danas takav proizvod svojim oblikom i upotrebom mora udovoljiti i zahtjevima pouzdanosti, otpornosti na trošenje, kvalitetu materijala od kojeg je izrađen, lakoće u manipulaciji te u konačnici stvoriti pouzdan odnos

²⁴ Statistički podaci izneseni u prvom dijelu ovog rada o pretrpljenoj šteti uglavnom predstavljaju izgublenu dobit društava nositelja znakova razlikovanja,

²⁵ Pravo osobnosti određeno je čl. 19 ZOO:

1) Svaka fizička i pravna osoba ima pravo na zaštitu svojih prava osobnosti pod pretpostavkama predviđenim zakonom.

2) Pod pravima osobnosti u smislu ovog Zakona razumijevaju se pravo na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, slobodu i dr.

Pravna osoba ima sva navedena prava osobnosti, osim onih vezanih uz biološku bit fizičke osobe, a osobito pravo na ugled, poslovnu tajnu, slobodu privređivanja i dr.

²⁶ Vidi više KOZAR, V., *Vrste štete zbog povrede prava na žig i nelojalne konkurencije*, Pravo i privreda, Beograd, 2000., na str. 670. navodi «po stanovištu aktualne sudske prakse, naknada za nematerijalnu štetu se može priznati samo na onu nematerijalnu štetu koju kao takvu priznaje zakon, a ne za bilo koju nematerijalnu štetu...»

²⁷ Usporedi MARKOVIĆ, S. op.cit. u bilj. 22, str. 258., kao i ČIZMIĆ, J. – ZLATOVIĆ, D. op. cit. u bilj. 1, str. 395.,

²⁸ Tako i ČIZMIĆ, J., op. cit. u bilj. 23, str. 473.

povjerenja između proizvođača i potrošača.²⁹ Suvremeni potrošač proizvoda zaštićenog znakom razlikovanja redovito očekuje sve ranije navedene kvalitetne osobine proizvoda koje sigurno ne posjeduju proizvodi nastali krivotvorenjem. Nepostojanje očekivanih osobina proizvoda što se tiče kvalitete dovodi do pada povjerenja potrošača u zaštićene proizvode, izbjegavanja njegove potrošnje što dovodi do gubitka dobiti, ali i gubljenja poslovnog ugleda nositelja zaštićenog znaka razlikovanja što zasigurno predstavlja neimovinsku štetu na strani nositelja. Prema tome iako u odredbama ZOO u čl. 19, u prava osobnosti nisu izričito navedena prava iz industrijskog vlasništva općenito, pa tako ni prava iz zaštićenih znakova razlikovanja, nema zapreka da u slučaju povrede prava znakova razlikovanja nositelj uz zahtjev za naknadu imovinske štete postavi i zahtjev za naknadu neimovinske štete.

V. NAKNADA ŠTETE

Tužba za naknadu štete zbog povrede zaštićenih znakova razlikovanja je **kondemnatorna tužba**. Zahtjev za naknadu štete mora biti postavljen zajedno sa zahtjevom za utvrđivanje povrede ili ugrožavanja prava, a može biti postavljen kumulativno i sa ostalim tužbenim zahtjevima koji su za slučaj povrede, odnosno ugrožavanja zaštićenih znakova razlikovanja predviđeni odredbama ZID i ZZ. Razlog obvezatnosti postavljanja tužbenog zahtjeva za naknadu štete zajedno sa tužbenim zahtjevom za utvrđivanje povrede ili ugrožavanja prava, je u činjenici što je povreda, odnosno ugrožavanje prava pretpostavka za naknadu štete.

Da bi sud mogao ocijeniti opravdanost tužiteljeva zahtjeva za naknadu štete, potrebno je prethodno utvrditi kakvo je stanje među strankama. Odnosno, potrebno je utvrditi osnov za podizanje tužbenog zahtjeva. Dispozitivu kondemnatorne presude prethodi **deklaratorni preambul**, odnosno utvrđivanje postojanja povrede ili ugrožavanja prava zaštićenog znaka razlikovanja. Prilikom donošenja presude deklaratorni preambul se u pravilu unosi u obrazloženje presude. Treba poslužiti kao opravdanje za odluku suda kojom tuženika osuđuje na usklađivanje faktičnih odnosa s pravnom normom.³⁰

5.1. Naknada imovinske štete

U slučaju povrede zaštićenih znakova razlikovanja, naknada štete (čiji je cilj da oštećenog dovede u onaj imovinski položaj u kojem bi bio da do štetne radnje nije došlo) rijetko se može ostvariti u naturalnom obliku. Umjesto toga, naknada

²⁹ Usp. ZLATOVIĆ, D., op. cit. u bilj. 8, str. 44., u tom smislu i KOTLER, P., *Marketinška znanja od Ado Z*, Zagreb, 2004., str. 33.

³⁰ Vidi više TRIVA, S., - DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 403.

štete se najčešće vrši u novčanom obliku.³¹ Prije posljednjih izmjena ZID i ZŽ koje su provedene u procesu usklađivanja hrvatskog zakonodavstva sa odredbama Direktive 2004/48/EZ o provedbi prava intelektualnog vlasništva (dalje: Direktive 2004/48/EZ) poseban problem predstavljalo je utvrđivanje visine naknade štete u slučajevima povrede zaštićenih znakova razlikovanja, jer se kod ovih povreda radi o posebnim oblicima nastanka štete. Tako su ranija teorija i praksa oblikovale tri metode za utvrđivanja visine štete kod povrede znakova razlikovanja:

- a) razlikovanje metoda,
- b) metoda protupravne dobiti štetnika,
- c) metoda analogije s naknadom za prijenos, odnosno ustupanje prava.

a) Razlikovna metoda. Metoda se sastoji u utvrđivanju i novčanom iskazivanju **razlika u imovini** oštećenika usporedbom stanja u kojem bi se njegova imovina nalazila da nije došlo do povrede zaštićenih znakova razlikovanja sa stanjem u kojem se njegova imovina nalazi poslije povrede zaštićenih znakova razlikovanja. Ovakvo obračunata šteta obuhvaća korist koju bi oštećenik da nije bilo povrede prava zaštićenih znakova razlikovanja, ostvario prema redovitom i predvidljivom tijeku stvari. Šteta bi u ovom slučaju obuhvaćala i izdatke koje je oštećenik imao poslije povrede prava, koji su bili učinjeni u cilju saniranja ili otklanjanja drugih posljedica štetne radnje.³² Dobra strana ove metode je što ona teorijski najviše odgovara pojmu i funkciji naknade štete. Njena mana je, međutim, da počiva na jednom hipotetskom tijeku događaja koji bi se dogodili da do povrede znakova razlikovanja nije došlo. To znači da oštećenik (a u krajnjoj liniji i sud) mora dokazati dvije ključne činjenice:

- uzročnu vezu između umanjenja, ili izostanka očekivanog povećanja tužiteljeve imovine i radnje povrede zaštićenog znaka razlikovanja,
- visinu tog umanjenja, odnosno izostalog povećanja.

Izvjesno je, naime da razlozi umanjenja odnosno izostanka povećanja oštećenikove imovine mogu biti (i najčešće jesu) povezani sa spletom različitih okolnosti, od kojih povreda prava nije jedina, a ne mora biti ni najbitnija.

b) Metoda protupravne dobiti štetnika. Metoda se zasniva na ideji da **dobit (korist)** koju je štetnik ostvario povrijedi tuđi zaštićeni znak razlikovanja, pripada oštećenom nositelju zaštićenog znaka razlikovanja. Ona je naizgled vrlo konforna za oštećenika, jer ga za razliku od razlikovne metode, oslobađa od obveze da dokazuje hipotetske činjenice o dobiti koju bi on ostvario (ako bi je uopće ostvario) da do povrede zaštićenog znaka razlikovanja nije došlo. Međutim, ova metoda ima krupan nedostatak u činjenici da se cjelokupna dobit koju je štetnik ostvario nikako ne može kvalificirati kao šteta koju on mora nadoknaditi oštećenom. Ta dobit je rezultat povezanog djelovanja raznih okolnosti, tako da oštećeni može računati na jedan određeni dio dobiti koji je u neposrednoj uzročnoj

³¹ Tako CRNIĆ, I., *Popravljanje imovinske štete*, Zbornik radova Novi Zakon o obveznim odnosima – najznačajnije izmjene, - novi instituti, Inženjerski biro, Zagreb 2005., str. 50. –51.

³² Usp. GORENC, V., - i dr. op. cit. u bilj. 17, na str. 1687.

vezi sa povredom zaštićenih znakova razlikovanja. Suštinski problem, je dakle, kako utvrditi uzročnu vezu između štetnikove dobiti i povrede zaštićenog znaka razlikovanja.

c) Metoda analogije s naknadom za ustupanje, odnosno prijenos prava. Metoda se sastoji u obračunavanju iznosa **uobičajene naknade** koju bi štetnik platio tužitelju da je temeljem licencijskog ugovora iskorištavao zaštićeni znak razlikovanja. Osnovna prednost ove metode je u njoj jasnoći, nespornoj zasnovanosti na realnim odnosima i nespekulativnosti. Glavni prigovor je, što ona izjednačava legalne korisnike zaštićenih znakova razlikovanja i osobe koje su povrijedile zaštićene znakove razlikovanja. Ako štetnik duguje na osnovi naknade štete isti iznos koji bi platio da je legalno koristio zaštićeni znak razlikovanja, onda povreda prava za njega ne predstavlja nikakav rizik. Štoviše, on je stimuliran da pokuša sa povredom prava jer zna da ne može proći skuplje nego što bi prošao kad bi zaključio ugovor o licenciiji.³³

Ovako formirane metode za utvrđivanje visine naknade štete nesumnjivo su utjecale i na odredbe Direktive 2004/48/EZ koje su posljednjim izmjenama ZID i ZZ implementirane u hrvatsko zakonodavstvo, tako da danas pod naknadom štete,³⁴ a i nomotehnički podrazumijevaju se sva tri moguća tužbena zahtjeva predviđena u čl. 56 ZID, odnosno čl. 78 ZZ. Sukladno najnovijim izmjenama oštećenik čije je pravo zaštićenog znaka razlikovanja povrijeđeno, odnosno ugroženo, može od štetnika zahtijevati:

- a) naknadu stvarne štete,
- b) uobičajenu naknadu (naknadu štete u paušalno određenom iznosu), povrat stečenog bez osnove.³⁵

5.1.1. Naknada stvarne štete

Unatoč činjenici da su posljednje izmjene zakona kojima se regulira zaštita znakova razlikovanja izvršene pod utjecajem Direktive 2004/48/EZ iz odredbi ZID i ZZ na prvi pogled se čini postojanje određenih odstupanja od pojedinih stavova Direktive 2004/48/EZ. Tako otvarajući oštećeniku (tužitelju) mogućnost

³³ Vidi više kod MARKOVIĆ, S., op. cit. u bilj. 22, str. 257.-258.

³⁴ Tako i MATANOVAC, R., *Građanskopravna zaštita prava intelektualnog vlasništva u odnosu prema Direktivi 2004/48/EZ o provedbi prava intelektualnog vlasništva – analiza stanja i nagovještaj promjena*, Zbornik radova hrvatsko pravo intelektualnog vlasništva u svijetlu pristupa Europskoj uniji, Narodne Novine, Zagreb, 2006., , str. 160.-163., govori o naknadi šteti (stvarna šteta, paušalni iznos i povrat stečenog bez osnove) potpuno ispravno jer je cilj svakog od tužbenih zahtjeva da oštećenog dovede u onaj imovinski položaj u kojem bi bio da do štetne radnje nije došlo.

³⁵ Usporedbe radi ZZ SCG u čl. 57, među ostalim tužbenim zahtjevima predviđena je mogućnost podnošenja zahtjeva za naknadu imovinske štete i opravdanih troškova postupka (st. 1. toč. 5), zahtjeva za objavljivanjem presude o trošku tuženika (st.1, toč. 6) dok je u st. 2. istog članka predviđeno «ako je povreda žiga učinjena namjerno, tužitelj može od tuženog, umjesto naknade imovinske štete, zahtijevati naknadu do trostrukog iznosa uobičajene licencne naknade koju bi primio za korištenje žiga» Iz navedenog je vidljivo da odredbe ovog zakona nisu niti približno usklađene sa najnovijim odredbama europskog zakonodavstva.

podnošenja zahtjeva za naknadu štete u čl. 78, st. 1, ZZ,³⁶ navodi da tužitelj protiv osobe koja je neovlaštenim poduzimanjem neke od radnji predviđenim zakonom, a koje čine povredu prava nositelja zaštićenog znaka razlikovanja, tužbom može zahtijevati popravljjanje štete prema općim pravilima o popravljjanju štete iz ZOO. Iz navedenog proizlazi da bi stvarna šteta predstavljala običnu štetu, izmaklu korist i neimovinsku štetu. Usporedbe radi Direktiva 2004/48/EZ u čl. 13, st. 1., tč. a, određujući načelo naknade stvarne štete navodi da je sud dužan naložiti plaćanje naknade štete koja odgovara stvarnoj šteti ako je štetnik postupao znajući ili imajući razloga sumnjati da svojim postupanjem povređuje tuđe pravo čineći štetu. Iako se na prvi pogled može učiniti da među ovim odredbama postoje određene razlike dubljom analizom može se potvrditi da je naš zakonodavac prilikom implementacije uvažio stavove Direktive 2004/48/EZ. Iz ovako postavljenih odredbi nameće se pitanje što bi sve predstavljalo štetu kod povrede znakova razlikovanja i koju bi od ranije navedenih metoda trebalo koristiti za utvrđivanje visine stvarne štete?

Analizom ranije iznesenih metoda najidealnija, unatoč iznesenim nedostacima, za utvrđivanje visine stvarne štete čini se **razlikovna metoda**. Prema tome sud bi kod određivanja visine stvarne štete prvenstveno trebao voditi računa o umanjenju imovine oštećenika koje je posljedica povrede zaštićenog znaka razlikovanja uzimajući u obzir i sve druge okolnosti koje bi na bilo koji način mogle utjecati na imovinu oštećenika. Tako bi sud kod određivanja visine štete trebao voditi računa o svim gospodarskim aspektima u kojima poduzetnika djeluje, ne pretvarajući izračun štete u puko matematičko zbrajanje, imajući na umu da se određivanje visine naknade štete ne pretvori u neosnovano stvaranje dobiti na strani oštećenika i ekonomsko uništenje štetnika.

5.1.2. Zahtjev za uobičajenom naknadom³⁷

Nositelj prava zaštićenih znakova razlikovanja temeljem čl. 56, st. 2, ZID i čl. 78, st. 2, ZZ, može tužbom zahtijevati plaćanje naknade u iznosu kojeg je s obzirom na okolnosti mogao zahtijevati u **ugovoru o licenciji**, da je sklopljen. Ova odredba u stvari predstavlja ranije definiranu metodu analogije s naknadom za korištenje, odnosno prijenos prava. Usporedbom ovih odredbi s odredbama Direktive 2004/48/EZ koje su bile smjernice za posljednje izmjene našeg zakonodavstva na području građanskopravne zaštite industrijskog vlasništva vidljive su manje razlike. Tako se Direktivom 2004/48/EZ govori o alternativnoj mogućnosti naknade štete u paušalno određenom iznosu, gdje se predviđa mogućnost da pri određivanju visine naknade štete sud može u odgovarajućim slučajevima odrediti naknadu štete u paušalnom iznosu (dakle ne stvarne štete). Paušalni će iznos sud odrediti barem u visini naknade štete koju bi štetnik platio za redovito korištenje.

³⁶ tako i čl. 56., st. 2, ZID.

³⁷ čl. 13, st. 2. toč. b, Direktive 2004/48/EZ govori o alternativnoj mogućnosti naknade štete u paušalno određenom iznosu.

Takav način određenja iznosa štete bi bio primjeren onim slučajevima kada bi se iznos stvarne štete teško odredio.³⁸

Uvažavajući iznesene **razlike** između domaćeg zakonodavstva i odredbi Direktive 2004/48/EZ nameće se pitanje kako tumačiti odredbe domaćih zakona, da li u duhu doktrine i prakse nastalih temeljem akata koji su bili osnova za usklađivanje ili doslovno tumačenje odredbi naših zakona. Ako bi se doslovno protumačile odredbe naših zakona tada bi štetnik odgovarao samo u visini licencijske naknade. Ovakav pristup trpi kritike i to opravdano – ako će se naknada štete određivati u iznosu koji se i inače redovito mora platiti, to će negativno utjecati na one koji redovito plaćaju s jedne strane te ohrabriti one koji ne žele platiti naknada za korištenje predmeta zaštite s druge strane. Na prve negativno utječe jer ni na koji način nije uspostavljena razlika između njih koji poštuju zakon i onih koji ga ne poštuju. Na druge djeluje ohrabrujuće, jer zašto bi platili, kad postoji mogućnost da ne budu otkriveni, a ako i budu, platit će ono što su i onako bili dužni tako da je njihov rizik zapravo nikakav.³⁹

Uvažavajući navedene prigovore, iako je naš zakonodavac dijelom odstupio od odredbi Direktive 2004/48/EZ, prilikom određivanja visine štete u paušalnom, odnosno unaprijed utvrđenom iznosu, prilikom dosuđivanja štete sudovi bi se ipak trebali držati doktrinarnih stajališta i sudske prakse zasnovane na odredbama Direktive. Tako bi naši sudovi trebali podržati tumačenja po kojima se daje mogućnost da u slučaju kada je **šteta počinjena namjerno**, počinitelj ima platiti naknadu štete u dvostrukom iznosu.⁴⁰ U duhu takvih rješenja su odredbe i Zakon o pravnoj zaštiti dizajna SCG («Službeni list» SCG br. 61/04) gdje se u čl. 56, predviđa mogućnost zahtjeva za trostrukim iznosom uobičajene licencijske naknade ako je oštećenik povredu prava počino namjerno.⁴¹ Ovakvim pristupom, koji ne mora uvijek predstavljati dvostruki iznos koji se plaća za korištenje znakova razlikovanja, već bi ovisio o stupnju krivnje oštećenika zasigurno bi u svakodnevnom životu ispunio osnovne kriterije zaštite prava nositelja zaštićenih znakova razlikovanja od neovlaštene upotrebe. Odnosno, ovakvim pristupom ne bi se mogli stavljati prigovori o nejednakom tretmanu onih koji se pridržavaju zakona i onih koji taj zakon krše, jer bi se ovakvim pristupom oni koji krše zakon ipak našli u nepovoljnijem položaju, odnosno kroz određivanje visine naknade štete bi bili i sankcionirani. Također prilikom određivanja visine naknade štete

³⁸ takva uputa stoji u rec. 26 Direktive 2004/48/EZ. Jednako tako i u čl. 45 st. 2 Sporazuma TRIPs se daje mogućnost da države članice u svojim zakonodavstvima ovlaste sud na određenje naknade štete u unaprijed određenom iznosu.

³⁹ Vidjeti više MANIGODIĆ, M., *Građanskopravna zaštita žiga*, Pravni život, Beograd, br. 11/200, str. 915. – 919. Tako i MATANOVAC, R., op. cit. u bilj. 34 str. 161.

⁴⁰ Tako presuda GEMA protiv onih koji neovlašteno javno koriste glazbu bez plaćanja naknade, presuda Saveznog vrhovnog suda (BGH 1973 GRUR 379 – Doppelte Tarifgebüher, ovom presudom stvoreno je pravilo o paušalno unaprijed određenom dvostrukom iznosu naknade štete kod povrede autorskog prava neovlaštenim korištenjem, te se nameće pitanje zašto njemački sudovi odbijaju primijeniti isto načelo i za druge oblike povrede prava intelektualnog vlasništva.

⁴¹ U ovom slučaju zahtjev za trostrukom licencijskom naknadom može se podnijeti umjesto zahtjeva za naknadu štete te ove tužbene zahtjeve nije moguće kumulirati.

sudovi bi visinu moguće licencijske naknade trebale uzimati kao najmanji iznos koji je štetnik dužan platiti.⁴²

5.1.3. Povrat stečenog bez osnove

Po uzoru na čl. 13 Direktive 2004/48/EZ naši zakoni (ZID, čl.56, st. 3., i ZZ čl. 78, st. 3) kojima se uređuje zaštita znakova razlikovanja predviđaju mogućnost podnošenja tužbenog **zahtjeva za vraćanjem stečenog bez osnove**, pri čemu je određeno pravo nositelja zaštićenog znaka razlikovanja da protiv svake osobe koje je bez osnove u pravnom poslu, odluci suda ili zakonu neovlaštenim poduzimanjem zakonom propisanih radnji⁴³ povrijedilo zaštićeni znak razlikovanja ima pravo podnošenja tužbe za vraćanjem ili naknađivanjem tih koristi prema općim pravilima o stjecanju bez osnove iz ZOO. Institut povrata stečenog bez osnove određen je odredbama ZOO čl. 1111 – 1120. U čl. 1111 ZOO izraženo je opće pravilo o povratu stečenog bez osnove. Prema tom pravilu, kad dio imovine jedne osobe na bilo koji način prijeđe u imovinu druge osobe, a taj prijelaz nema osnove u nekom pravnom poslu, odluci suda, odnosno druge nadležne vlasti, stjecatelj je dužan vratiti stečenu imovinu, ili ako vraćanje imovine nije moguće, nadoknaditi vrijednost ostvarene koristi. Uz povrat stečenog moraju se vratiti plodovi i platiti zatezne kamate. Pri tom je važno je li stjecatelj bio pošten ili nepošten. Ako je bio pošten, što znači da nije znao ni mogao znati da je stekao bez osnove, dužan je vratiti plodove, odnosno platiti zatezne kamate od dana podnošenja zahtjeva, a ako je bio nepošten, od dana stjecanja.⁴⁴

Da bi oštećenik mogao podnijeti tužbeni zahtjev za povratom stečenog bez osnove, potrebno je da se kumulativno ostvare sljedeće pretpostavke:

- povećanje imovine (obogaćenje) na jednoj strani, odnosno na strani tuženika,
- umanjeње imovine (osiromašenje) na strani tužitelja,
- mora postojati uzročna veza između povećanja, odnosno umanjenja imovine (kauzalna povezanost),
- stjecanje bez osnove,
- činidba zbog koje se dogodila promjena u imovini ne smije biti štetna radnja u smislu građanskog delikta, jer bi tada nastala obveza odgovornosti za štetu.⁴⁵

Kod povrata stečenog bez osnove osnovno je pravilo da je stjecatelj dužan vratiti stečeno ako je to moguće, inače je dužan naknaditi vrijednost postignute

⁴² Tako je u presudi VTS RH, Pž-1365/02-5 od 23. studenog 2004., zauzet stav «Tuženik koji je neovlašteno koristio patentom zaštićeni izum dužan je tužitelju naknaditi štetu zbog izgubljene dobiti barem u visini moguće licencijske naknade koju bi tužitelj postigao da je dao licenciju za korištenje izuma trećoj osobi.»

⁴³ Vidi više u čl. 17 ZID i čl. 7, st. 2 i 3 ZZ, koji predviđaju radnje koje predstavljaju neovlašteno korištenje zaštićenih znakova razlikovanja.

⁴⁴ Tako KLARIĆ, P., - VEDRIŠ, M, op. cit. u bilj. 17, str. 651.

⁴⁵ Vidi više GORENC, V., i dr. op. cit. u bilj. 16.str. 1741.

koristi. Ako ovakav stav primijenimo na slučajeve povrede zaštićenih znakova razlikovanja onda će se redovito raditi o naknadi vrijednosti postignute koristi, jer će zbog najčešćih radnji povrede, krivotvorenja i oponašanja, biti nemoguća naturalna restitucija. Usporedbom s ranije razvijenim metodama naknade štete zbog povrede znakova razlikovanja, povrat stečenog bez osnove najbliži je metodi protupravne dobiti štetnika. Ova metoda se zasniva na ideji da dobit koju je štetnik ostvario pripada oštećenom nositelju prava. Bitno je međutim napomenuti da je za ostvarenje metode protupravne koristi (dobiti) potrebna deliktna građanska odgovornost štetnika, dok kod povrata stečenog bez osnove takva odgovornost nije potrebna.

Kod povrata stečenog bez osnove ostaje otvoreno pitanje koliko je u stvarnoj dobiti štetnika pridonijela povreda zaštićenih znakova razlikovanja, a kolika je dobit rezultat drugih okolnosti? Odgovor na ovo pitanje u svakom konkretnom slučaju mora dati sud, uzimajući u obzir sve okolnosti konkretnog slučaja.

5.1.4. Mogućnost kumuliranja tužbenih zahtjeva

Nositelj zaštićenih znakova razlikovanja temeljem čl. 56, st. 4 ZID i čl. 78, st. 4 ZŽ čije je pravo povrijeđeno može **kumulirati** tužbene zahtjeve za naknadu štete, a obveza je suda da prilikom odlučivanja o kumulativno postavljenim zahtjevima pazi na opća načela iz ZOO-a, odnosno da postavljeni zahtjevi ostvare svoj cilj. Odredba o mogućnosti kumuliranja tužbenih zahtjeva otvara nekoliko pitanja, jedno od njih je ima li smisla uz zahtjev za naknadu stvarne štete postavljati i druga dva moguća tužbena zahtjeva, jer ostvarenjem prava na stvarnu štetu obuhvaćena su i druga dva moguća zahtjeva, a isto tako postavlja se pitanje kako može postojati isti pravni osnov za podizanje tužbenog zahtjeva za naknadu stvarne štete i povrata stečenog bez osnove glede deliktne odgovornosti štetnika. Iz odredbi ZOO na kojeg upućuju ZID i ZŽ može se zaključiti kako ne bi bila moguća kumulacija zahtjeva za naknadu štete i zahtjeva za vraćanjem stečenog bez osnove. Neki naši autori,⁴⁶ pravdajući mogućnost kumulacije ovih tužbenih zahtjeva navode kako su novelirani zakoni iz područja zaštite prava intelektualnog vlasništva *lex specialis* u odnosu na odredbe ZOO, te je stoga u sporovima koji se vode zbog povrede prava intelektualnog vlasništva dopuštena kumulacija zahtjeva za naknadom štete i vraćanja koristi stečenih bez osnove. U takvom slučaju bi nositelj prava trebao dokazati da je štetnik stekao veću korist od one koju je nositelj prava prema redovitom tijeku stvari mogao ostvariti, a koja mu je dosuđena na ime naknade štete.⁴⁷

Na kraju ostaje otvoreno pitanje na koji način će se **obeštetiti** nositelj zaštićenog znaka razlikovanja koji je pretrpio štetu, odnosno uz pomoć kojih metoda,

⁴⁶ Vidjeti više PARAC, K., *Građanskopravna zaštita prava intelektualnog vlasništva prema Novelama zakona s područja intelektualnog vlasništva iz 2007.g.*, Zbornik radova Prilagodba prava intelektualnog vlasništva europskom pravu, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 246. –247.

⁴⁷ Ovakav stav je teško prihvatljiv iz razloga što je ključna razlika u postojanju deliktne odgovornost štetnika za stvarnu štetu, dok taj uvjet nije potreban za povrat stečenog bez osnove.

odnosno tužbenih zahtjeva će se izračunati šteta koju je pretrpio. Ranija doktrina⁴⁸ je bila sklona metodi analogije prijenosa prava (uobičajena naknada) smatrajući je najpouzdanijom i najlakše primjenjivom. Za otklanjanje nedostataka kod ove metode predlagalo se uzimanje iste kao polazne osnovice za obračun naknade štete. Ovoj osnovici su se mogli dodati iznosi koji nadoknađuju razliku koja postoji između ekonomskog položaja u kojem bi tužitelj bio da je taj iznos uredno primio kao ugovorenu naknadu za licenciju, i ekonomskog položaja u kojem se on stvarno nalazi kad taj iznos prima kao naknadu štete za svoje povrijeđeno pravo.

Uvažavajući nove odredbe ZID i ZŽ glede mogućnosti isticanja tužbenih zahtjeva za obeštećenje nositelja zaštićenih znakova razlikovanja nema razloga da i danas ova metoda bude zanemarena, jer se još uvijek čini najprikladnijom i najlakše provedivom s obzirom na metodologiju izračuna štete. Prilikom izračuna visine naknade štete značajnu ulogu trebao bi imati i stupanj krivnje štetnika.

5.2. Naknada neimovinske štete

Po suvremenom shvaćanju zaštićeni znakovi razlikovanja ne predstavljaju samo vanjski izgled, odnosno vanjsko obilježje proizvoda, već predstavljaju i druge kvalitete. Krivotvorenjem i oponašanjem zaštićeni proizvodi gube na kvaliteti što u krajnjem slučaju odvodi do gubitka kupaca, odnosno potrošača. U takvom slučaju nositelji zaštićenog znaka razlikovanja među potrošačima gube ugled, te mu se uz materijalnu štetu koja je nastala krivotvorenjem njegova proizvoda, treba nadoknaditi i nematerijalna (neimovinska) šteta koja je nastala povredom **poslovnog ugleda**. Zbog posebnosti nastanka povrede zaštićenih znakova razlikovanja ponekad gubitak poslovnog ugleda može predstavljati veću štetu od stvarne materijalne štete. Neki autori⁴⁹ smatraju kako gubitak nastao povredom poslovnog ugleda zapravo predstavlja izgublenu dobit, a ne nematerijalnu štetu, što je po mišljenju većine drugih autora neprihvatljivo, a u prilog nematerijalnoj šteti kod povrede znakova razlikovanja može se iznijeti i činjenica da je povreda poslovnog ugleda svedena pod povrede prava osobnosti.⁵⁰

Kako popraviti neimovinsku štetu? Po prirodi stvari, neimovinska se šteta ne može popraviti uspostavljanjem prijašnjeg stanja. ZOO kao oblike popravljanja neimovinske štete poznaje **nenovčanu i pravičnu novčanu naknadu**. Nenovčana naknada se realizira objavljivanjem presude, odnosno isprike, povlačenja izjave kojom je učinjena povreda.⁵¹ Popravlanje neimovinske štete u novcu jedan je od pravnih instituta koji plijeni pozornost stručnjaka i izaziva dvojbe u pravnoj teoriji i praksi. Unatoč različitim shvaćanjima prevladava stav, da novčanu naknadu koju oštećenik dobiva ne treba shvatiti kao ekvivalent ugroženom ili izgubljenom dobru. Novac treba oštećeniku osigurati mogućnost pribavljanja drugih dobara i ugodnosti koje mu pomažu da lakše prebrodi nastalu štetu. Postojanje imovinske

⁴⁸ O ranijim metodama vidjeti više kod MARKOVIĆ, S., op. cit. u bilj. 22.str. 257.

⁴⁹ Usp. KOZAR, V., op. cit. u bilj. 27, str. 671.,

⁵⁰ O povredama prava osobnosti vidje više u čl. 19., ZOO.

⁵¹ zahtjev za objavom presude kao samostalan tužbeni zahtjev propisan je odredbama čl. 56a ZID i čl. 79 ZŽ, i može predstavljati samostalan tužbeni zahtjev.

štete nije pretpostavka za dosuđenje neimovinske štete. Oštećenik, fizička ili pravna osoba, ima pravo na popravljavanje neimovinske štete, pa i pravo na pravičnu novčanu naknadu neovisno o naknadi imovinske štete, pa i kad imovinske štete nema.⁵² Ti se oblici popravljavanja štete mogu kumulirati što će kod slučajeva povrede zaštićenih znakova razlikovanja biti redovit slučaj. Novim ZOO⁵³ učinjen je značajan napredak u zaštiti prava osobnosti. Ranija sudska praksa imala je vrlo različite kriterije kod dosude iznosa neimovinske štete. Da bi se praksa ujednačila, Građanski odjel Vrhovnog suda Republike Hrvatske je prihvatio Orijehtacijske kriterije i iznose utvrđivanja visine pravične naknade nematerijalne (neimovinske) štete. Obveza tužitelja je prilikom podnošenja tužbenog zahtjeva da se kreće u granicama zadanih kriterija. Ovi kriteriji bi trebali i sudu poslužiti kao osnovna odrednica za utvrđivanje visine naknade štete. Kako povreda zaštićenih znakova razlikovanja može izazvati i povredu nekih prava osobnosti, kriterij kojim bi se tužitelj mogao kretati su određeni odredbama čl. 1100, st. 3, ZOO⁵⁴, a koji se odnosi na povredu poslovnog ugleda pravne osobe.

Tako bi sud ako procijeni da to težina povrede zaštićenih znakova razlikovanja i okolnosti slučaja opravdavaju, mogao dosuditi pravičnu novčanu naknadu nezavisno od naknade imovinske štete. U toj situaciji sudovi će morati primijeniti čl. 223 Zakona o parničnom postupku, prema kojem ako se utvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete u novčanom, ali se visina svote ne može utvrditi ili bi se mogla utvrditi samo s nerazmjernim teškoćama, sud će o tome odlučiti prema «slobodnoj ocjeni».⁵⁵ Uz ovu odredbu kao kriterij bi trebale poslužiti i općeniti kriterij za sve povrede prava osobnosti, a to su: ako je povreda prava osobnosti neznatna, tada objektivno postoji neimovinska šteta, ali ne i pravo oštećenika na dosudu pravične novčane naknade. Kao dokaz da je riječ o teškoj povredi prava osobnosti oštećeni nositelj prava u pravilu će navoditi da joj je tom povredom istodobno prouzročena i znatna imovinska šteta. Jer, povredom prava osobnosti nositelja zaštićenog znaka razlikovanja u gospodarskom prometu u pravilu pored neimovinske nastaje i imovinska šteta koja može biti i velikog obujma. Npr. zbog teže povrede ugleda trgovačkog društva (nositelja prava zaštićenog znaka razlikovanja) može doći do pada prometa, gubitka tržišta, smanjenja broja kupaca itd., ponekad i u takvoj mjeri da zaprijeti propašću društva.⁵⁶

Na kraju valja zaključiti da prilikom određivanja visine neimovinske štete zbog povrede zaštićenih znakova razlikovanja sud bi trebao voditi računa o tome

⁵² O tome više CRNIĆ, I., *Neimovinska šteta*, Organizator, Zagreb 2006., str. 183.

⁵³ Pravne osnove koje su prema članku 200 ZOO 53/91, omogućavale oštećeniku pravičnu naknadu nematerijalne štete (fizička bol, različiti oblici duševnih boli, strah, naruženost i.t.d.) po novom ZOO gube pravno značenje.

⁵⁴ čl. 1100, st. 3 ZOO – za povredu ugleda i drugih prava osobnosti pravne osobe sud će ako procijeni da to težina povrede i okolnosti slučaja opravdavaju, dosuditi joj pravičnu naknadu nezavisno od naknade imovinske štete, a i kad nje nema.

⁵⁵ O naknadi štete prema «slobodnoj ocjeni» vidjeti više TRIVA, M., - DIKA, M, op. cit. u bilj. 29, str. 170-171. Tako i PARAC, K. op. cit. u bilj. 45, str. 260.-261.

⁵⁶ Vidjeti više KLARIĆ, P., *Neimovinska šteta pravne osobe*, Zbornik radova «Naknada štete u primjeni novog Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, Zagreb, 2005., str. 53. –71.

da suđenje u predmetima neimovinske štete zahtijeva pravičnost, a ne matematiku koja proizlazi iz mehaničke primjene Orijentacijskih kriterija.

Odgovornost štetnika

Implementacijom odredbi Direktive 2004/48/EZ u naše zakonodavstvo postavlja se pitanje kriterija odgovornosti štetnika, odnosno pitanje **subjektivne ili objektivne odgovornosti** štetnika. Naime, raščlambom svih tužbenih zahtijeva koji se mogu podnijeti zbog povrede zaštićenih znakova razlikovanja dolazi se do zaključka da je za većinu dovoljna objektivna odgovornost štetnika. Ako uzmemo u obzir da je kod zahtjeva za obeštećenje nositelja zaštićenih znakova razlikovanja nositelju ostavljena mogućnost postavljanja tri različita tužbena zahtjeva, postavlja se pitanje kada će se primijeniti kriterij subjektivne, a kada objektivne odgovornosti.⁵⁷ Odredbama ZID čl. 56a., st. 1. i ZZ čl.78. st. 1, određeno je da se protiv osobe koja je neovlaštenim radnjama prouzročila štetu, može zahtijevati popravlanje štete prema općim pravilima o popravljanju štete iz ZOO. Sukladno tome proizlazi da bi se kod određivanja tuženika zbog naknade stvarne štete trebale primijeniti odredbe ZOO o odgovornosti za štetu. Određujući pretpostavke odgovornosti ZOO u čl. 1045, st. 1, navodi da tko drugome prouzroči štetu, dužan je naknaditi je ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje. Krivnja postoji kad je štetnik prouzročio štetu namjerno ili nepažnjom.⁵⁸ Iz navedenog proizlazi da je načelan stav ZOO o subjektivnoj odgovornosti štetnika za stvarnu štetu, dok je objektivna odgovornost moguća samo u zakonom predviđenim slučajevima. Poseban problem bi u praksi mogla predstavljati odredba čl. 13 Direktive 2004/48/EZ koja propisuje dužnost država članica da na zahtjev osobe čije je pravo povrijeđeno dosude naknadu štete. Pritom se izgleda preporučuje (ali ne obvezuje) da države članice odgovornost za štetu uredi po objektivnom kriteriju. Slična rješenja predviđena su u čl. 45 TRIPs, gdje se u st. 1, određuje da se odgovornost za štetu utvrđuje po načelu krivnje (štetnik je znao, ili je morao znati, da čini povredu), dok je u stavku 2, određeno da u «odgovarajućim slučajevima, članice mogu ovlastiti sudske vlasti da nalože naknadu za izgubljenu zaradu i/ili plaćanje unaprijed predviđene odštete čak i u slučaju kada štetnik nije znao niti je morao znati da čini povredu», odnosno dana je mogućnost utvrđivanja odgovornosti za štetu po objektivnom kriteriju. Unatoč ovakvom stavu Direktive 2004/48/EZ kao i odredbi TRIPs-a, iz odredbi naših zakona da se zaključiti da je u hrvatskom pravnom sustavu za podnošenje zahtjeva za naknadu stvarne štete potreban subjektivna odgovornost štetnika, dok je sukladno odredbama čl. 1046 ZOO prihvaćena objektivna koncepcija neimovinske štete kao povrede prava osobnosti..

Druga dva tužbena zahtjeva mogu se tumačiti u skladu sa odredbama čl. 14 Direktive 2004/48/EZ kojim se otvara državama, članicama mogućnost da se

⁵⁷ Usporedbe radi kao primjere utvrđivanja odgovornosti za štetu u ranijim slučajevima upućujemo na presude VS RH, Revt 52/04-2, od 15.IX. 2004., te presude VTS RH, Pž-2319/00, od 3. XII. 2002., gdje je sud ocijenio osnovanost tužbenog zahtjeva s obzirom na stupanj krivnje.

⁵⁸ O odgovornosti za stvarnu štetu po subjektivnom kriteriju vidjeti više kod GORENC, V., i dr. op. cit. u bilj. 17, str. 1604. –1632.

može odrediti povrat dobiti (tj. povrat stečenog bez osnove) ili naknadu štete čiji iznos može biti unaprijed (paušalno) određen, i u onim slučajevima kada je štetnik postupao s dužnom pažnjom (kad nije znao niti je imao razloga sumnjati da svojim postupanjem povrjeđuje tuđe pravo čineći štetu). Iz navedenog proizlazi da se u ovoj odredbi Direktive daje mogućnost državama članicama da u svojim zakonodavstvima urede odgovornost za štetu po **objektivnom kriteriju**. U slučaju kada bi šteta bila počinjena namjerno ili nepažnjom, odgovaralo bi se za potpunu, svu nastalu štetu, za razliku od slučajeva kada krivnje ne bi bilo.⁵⁹ Prema tome u slučajevima zahtjeva za povrat stečenog bez osnove i uobičajene naknade, počinitelj povrede (štetnik) je odgovoran i u onim slučajevima kad je postupao s dužnom pažnjom (kad nije znao niti je imao razloga sumnjati da svojim postupanjem povrjeđuje tuđe pravo čineći štetu). Iz ovako postavljene odgovornosti, kod određivanja visine naknade štete značajnu ulogu bi trebao imati stupanj krivnje počinitelja (štetnika) jer bi samo u slučaju kad je šteta bila počinjena namjerno ili nepažnjom, odgovarao za svu potpunu štetu (imovinsku i neimovinsku), za razliku od slučajeva kad nije bilo krivnje. Iz gore navedenog može se zaključiti da je kod podnošenja zahtjeva za naknadu stvarne štete potrebna subjektivna odgovornost štetnika, dok je za podnošenje zahtjeva za neimovinsku štetu, zahtjeva za uobičajenu naknadu te zahtjeva za povratom stečenog bez osnove dovoljna objektivna odgovornost štetnika.

VI. ZAKLJUČAK

Posljednjim izmjenama zakona kojima se regulira zaštita intelektualnog vlasništva u Republici Hrvatskoj izvršena je implementacija odredbi Direktive 2004/48/EZ o provedbi prava intelektualnog vlasništva, s čim je Republika Hrvatska ostvarila značajan korak u usklađivanju svog pravnog sustava sa pravnom stečevinom EU na području zaštite navedenih prava. Posebno se to ogleda u usporedbi sa zakonskim rješenjima nama susjednih država s kojima smo do 1990.g. dijelili zajednički pravni okvir. Implementacijom odredbi Direktive 2004/48/EZ u naše zakonodavstvo ostaje otvoreno pitanje kako će se iste reflektirati u svakodnevnom životu, kao i činjenica koliko će pojedine odredbe doći u pojedinim slučajevima u koliziju sa postojećim pravnim normama. Naime, prilikom donošenja posljednjih izmjena zakona kojima se regulira pravna zaštita industrijskog vlasništva u RH, kao i bezbroj puta dosad navedenim izmjenama se pristupilo na «administrativan» način. Odnosno, dosadašnja praksa je pokazala da prilikom usklađivanja zakonodavstva koje se vrše po «ubrzanom postupku» redovito dolazi do «prepisivanja» odredbi europskog zakonodavstva pri čemu značajan doprinos daje državna administracija ne vodeći računa o hrvatskoj pravnoj tradiciji, zbog čega su moguće određene nejasnoće kod primjene takvih zakona. Iz raščlambе odredbi zakona kojim se regulira zaštita znakova razlikovanja

⁵⁹ Vidjeti više MATANOVAC, R., op. cit. u bilj. 36.str. 163. Tako i PARAC, K. op. cit. u bilj. 46.

dade se zaključiti da je i u ovom slučaju došlo do prepisivanja odredbi Direktive 2004/48/EZ ne vodeći računa o problemima koji se mogu javiti u svakodnevnoj primjeni ovih zakona. S obzirom da su izmjene na području građanskopravne zaštite znakova razlikovanje značajno izmijenile dosadašnji institut naknade štete zbog povrede znakova razlikovanja kroz obradu istih u ovom radu pokušalo se odgovoriti na pitanja koja bi se mogla pojaviti u svakodnevnoj praksi.

Ako sagledamo sva tri moguća tužbena zahtjeva kojim je cilj obeštećenje oštećenog nositelja zaštićenog znaka razlikovanja možemo zaključiti da je *lex specialis* zakonima jedino u potpunosti uređen institut uobičajene naknade, dok se na druga dva instituta podredno primjenjuju odredbe ZOO što bi u praksi moglo stvarati određene probleme u primjeni. Poseban problem bi mogao nastati kod **kumulacije** tužbenih zahtjeva posebno u slučajevima zahtjeva za stvarnom štetom i zahtjeva za povratom stečenog bez osnove, gdje je različit pravni osnov za podnošenje zahtjeva, odnosno deliktna odgovornost štetnika. Izneseni stavovi pojedinih autora o prednosti *lex specialis* zakona pred odredbama ZOO mogu bi se smatrati ispravnima, ali se ne može zanemariti ni hrvatska pravna praksa zasnovana na osnovnim načelima ZOO. Raščlambom svih ostalih tužbenih zahtjeva koji stoje na raspolaganju nositelju povrijeđenog znaka razlikovanja može se izvući zaključak da je objektivna odgovornost počinitelja moguća kod svih tužbenih zahtjeva, jedino se u slučajevima obeštećenja nositelja zaštićenih znakova razlikovanja «miješaju» **subjektivna i objektivna** odgovornost. Tako je za podnošenje zahtjeva za naknadu stvarne štete potrebna subjektivna odgovornost štetnika, dok je za podnošenje zahtjeva za uobičajenom naknadom i povratom stečenog bez osnove dovoljna objektivna odgovornost štetnika.

Da bi se kvalitetno riješile istaknute nedoumice, a u duhu dosadašnje prakse usklađivanja prava industrijskog vlasništva zasebnim zakonima o predmetima zaštite, *de lege ferenda* bilo bi poželjno **donošenje samostalnog zakona o građanskopravnoj zaštiti industrijskog vlasništva**. Navedenim zakonom bi se trebao riješiti cjelokupni postupak građanskopravne zaštite industrijskog vlasništva, pri čemu bi se jasno izrazile one odredbe koje na bilo koji način dolaze u koliziju sa postojećim zakonodavstvom, jer upućivanje na podrednu primjenu pojedinih zakona pokazuje se u ovom slučaju kao loše rješenje. Sukladno tome hrvatskoj pravnoj znanosti i sudskoj praksi nameće se obveza da kroz svoje aktivnosti uoče nedostatke te prezentiraju rješenja koja bi bila u duhu hrvatske pravne tradicije ali i u skladu sa pozitivnim pravnim odredbama EU.

LITERATURA

- CEROVIĆ, D., *Osnovne premise o pravu industrijskog vlasništva*, Uvodno predavanje u Zborniku «Pravo industrijskog vlasništva», Beograd, 1988.;
- CORNISH, W.R., *The international Relations of Intellectual Property*, Cambridge Law Journal, London, 1996.;
- CRNIĆ, I., *Neimovinska šteta*, Organizator, Zagreb, 2006.;
- CRNIĆ, I., *Popravljanje imovinske štete*, Zbornik radova «Novi Zakon o obveznim odnosima – najznačajnije izmjene – novi instituti», Inženjerski biro, Zagreb, 2005.
- ČIZMIĆ, J., *Ogledi iz prava industrijskog vlasništva – knjiga prava*, Maslina, Split, 1998.;
- ČIZMIĆ, J., *Ogledi iz prava industrijskog vlasništva – knjiga druga*, Pravni fakultet sveučilišta u Mostaru, Mostar, 1999.;
- ČIZMIĆ, J., - ZLATOVIĆ, D., *Komentar Zakona o žigu*, Faber & Zgombić Plus, Zagreb, 2002.;
- GORENC, V., i dr. *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, RRIF, Zagreb, 2005.;
- JOSIPOVIĆ, I., - MATANOVAC, R., *Zaštita prava intelektualnog vlasništva u hrvatskom kaznenom i prekršajnom pravu i prilagodba europskom pravu*, Zbornik radova «Hrvatsko pravo intelektualnog vlasništva u svijetlu pristupa Europskoj uniji», DZIV & Narodne novine, Zagreb, 2006.;
- KLARIĆ, P., *Neimovinska šteta pravne osobe*, Zbornik radova Naknada štete u primjeni novog Zakona o obveznim odnosima», Narodne novine, Zagreb, 2005.;
- KLARIĆ, P., - VEDRIŠ, M., *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2006.;
- KOZAR, V., *Vrste štete zbog povrede prava na žig i neloyalne konkurencije*, Pravo i privreda, Beograd, 2000.;
- KRNETA, S., *Pojam «novosti» u pravu uzoraka i modela*, Separat iz Godišnjaka Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, XIX –1971.;
- MANIGODIĆ, M., *Industrijski dizajn. Zaštita modela u zemlji i u inostranstvu*, Pronalazaštvo, Beograd, 1988.;
- MANIGODIĆ, M., *Građanskopravna zaštita žiga*, Pravni život, Beograd, broj: 11/2000.;
- MARKOVIĆ, S., *Pravo intelektualne svojine*, Službeni glasnik, Beograd, 2000.,
- MATANOVAC, R., *Građanskopravna zaštita prava intelektualnog vlasništva u odnosu prema Direktivi 2004/48/EZ o provedbi prava intelektualnog vlasništva – analiza stanja i nagovještaj promjena* Zbornik radova «Hrvatsko pravo intelektualnog vlasništva u svijetlu pristupa Europskoj uniji», DZIV & narodne novine, Zagreb, 2006.;
- PARAĆ, K., *Građanskopravna zaštita prava intelektualnog vlasništva prema Novelama zakona s područja intelektualnog vlasništva iz 2007.*, Zbornik radova «Prilagodba prava intelektualnog vlasništva europskom pravu», DZIV & Narodne novine, Zagreb, 2007.;
- RAČKI MARINKOVIĆ, A., *Apsolutni i relativni razlozi za odbijanje registracije žiga: usporedba nekih aspekata europskog i hrvatskog prava te prakse OHIM-a i DZIV-a*, Zbornik radova «Hrvatsko pravo intelektualnog vlasništva u svijetlu pristupa Europskoj uniji» DZIV & Narodne novine, Zagreb, 2006.;

TRITTON, G., *Intellectual Property in Europe*, Sweet – Maxwell, London, 2002.;

TRIVA, S., - DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004.;

VEDRINA, D., *Priznanje prava na model i uzorak kao sredstva zaštite modnih kreacija i tekstilnih desena*, Tekstil, Zagreb, vol. 46, 1/1997.;

VEDRINA, D., - HORVATIĆ, K., - SMILJANIĆ, D., - LAPAINE, B., *Pravna zaštita dizajnerskog stvaralaštva*, Prostor (5), Zagreb, 1997.;

VERONA, A., *Pravo industrijskog vlasništva*, Informator, Zagreb, 1978.;

ZLATOVIĆ, D., *Novine u pravnoj zaštiti industrijskog dizajna*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, br. 9/2005.;

OBJAŠNJENJE KRATICA

čl.	članak, član
DZIV	Državni zavod za intelektualno vlasništvo
Direktiva 2004/48	Direktiva 2004/48/EZ o provedbi prava intelektualnog vlasništva
EU	Europska unija
NN	Narodne novine
PK	Pariška konvencija za zaštitu industrijskog vlasništva
st.	stavak
t.	točka
TRIPs	Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva
VS RH	Vrhovni sud Republike Hrvatske
VTS RH	Visoki trgovački sud Republike Hrvatske
ZID	Zakon o industrijskom dizajnu
ZIV	Zakon o industrijskom vlasništvu
ZIV BiH	Zakon o industrijskom vlasništvu Bosne i Hercegovine
ZOO	Zakon o obveznim odnosima
ZŽ	Zakon o žigu
ZŽ SiCG	Zakon o žigovima Srbije i Crne Gore

REFERENCE TO SOME NEWS WITH RESPONSIBILITY FOR DAMAGES IN THE BREACH OF TRADEMARKS IN CROATIAN LAW

Amendments to the Law on industrial design and the Law on trademarks executed in accordance with provisions of Directive 2004/48/EC on the implementation of intellectual property rights have made significant changes to redress the holders of trademark. Despite the changes that were implemented in the Croatian legislation remain certain issues that might arise in applying the law. Among them, especially should emphasize cumulation of lawsuits question of subjective and objective accountability of perpetrators of the breach.

Key-words: *trademarks, responsibility for damage, right of action, compensation, subjective and objective accountability*